

OPENBARE FINANCIËN

THEORIE EN PRAKTIJK IN BELGIË

Frank NAERT
Koen ALGOED
John CROMBEZ
Wim MARNEFFE
Lode VEREECK

Zesde herwerkte editie

Eerste editie: 1999
Tweede herwerkte editie: 2001
Derde herwerkte editie: 2004
Vierde herwerkte editie: 2007
Vijfde herwerkte editie: 2013
Zesde herwerkte editie: 2016

De stof is bijgehouden tot 1 januari 2016.

Openbare financiën. Theorie en praktijk in België
Frank Naert, Koen Algoed, John Crombez, Wim Marneffe en Lode Vereeck

© 2016 Intersentia
Antwerpen – Cambridge
www.intersentia.be

ISBN 978-94-000-0611-9
D/2016/7849/28
NUR 823

Alle rechten voorbehouden. Behoudens uitdrukkelijk bij wet bepaalde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden vervoelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, op welke wijze ook, zonder de uitdrukkelijke voorafgaande toestemming van de uitgever.

Inhoud

<i>Lijst van tabellen</i>	xvii
<i>Lijst van figuren</i>	xix
<i>Lijst van gebruikte afkortingen</i>	xx
 DEEL 1 FUNCTIES VAN DE OVERHEID IN DE ECONOMIE	 1
 HOOFDSTUK 1	
OVERHEID, ECONOMIE EN OPENBARE FINANCIËN	3
1 STUDIEDOMEIN VAN DE OPENBARE FINANCIËN	4
1.1 Overheid als politiek-filosofisch concept	4
1.2 Organische versus mechanische visie op de overheid	5
1.3 Overheid en openbare financiën	6
2 HISTORISCH OVERZICHT VAN DE OVERHEIDSINTERVENTIE EN DE HOUDING TEGENOVER DE OVERHEID	6
2.1 Van oudheid tot 19de eeuw	6
2.2 Nachtwakerstaat	7
2.3 Uitbouw van de welvaartsstaat	8
2.4 Herevaluatie van het overheidsoptreden	10
2.5 Financiële crisis	10
3 OVERHEID EN OVERHEIDSINTERVENTIE	11
3.1 Doelstellingen van overheidsinterventie	11
3.2 Omschrijving van overheidsinterventie	12
3.3 Gevolgen van overheidsinterventie	13
3.3.1 Gevolgen van overheidsinterventie via openbare financiën	14
3.3.2 Gevolgen van overheidsinterventie via regulering	15
LITERATUURLIJST	17
 HOOFDSTUK 2	
MARKTWERKING, MARKTFALEN EN OVERHEIDSGEDRAG	19
1 ALLOCATIE EN MARKTWERKING	20
1.1 Pareto-optimaliteit	20
1.2 Markten en Pareto-optimaliteit	24

2	MARKTFALEN	26
2.1	Collectieve voorzieningen	26
2.1.1	Rivaliteit	26
2.1.2	Uitsluitbaarheid.....	27
2.1.3	Marktevenwicht voor private versus collectieve goederen.....	28
2.1.4	Niet-uitsluitbaarheid versus niet-rivaliteit	29
2.1.5	Technische aspecten van collectieve voorzieningen	30
2.1.6	Speciale collectieve voorzieningen	30
2.1.7	Globale collectieve goederen.....	30
2.2	Externe effecten.....	32
2.3	Natuurlijke monopolies	35
2.4	Asymmetrische informatie.....	36
2.5	Concurrentieverstoringen	37
3	OVERHEIDSINTERVENTIE VOOR DE CORRECTIE VAN MARKTFALEN...	37
3.1	Coase-theorema.....	38
3.2	Levering van collectieve voorzieningen.....	39
3.3	Heffingen en subsidies voor de internalisering van externe effecten.....	40
3.4	Regulering bij schaalvoordelen en natuurlijke monopolies.....	41
3.5	Regulering voor de remediëring van asymmetrische informatie.....	41
3.6	Mededingingsbeleid	41
4	OVERHEIDSFALLEN	41
4.1	<i>Public choice</i>	41
4.2	Stemparadox en onmogelijkheidstheorema.....	42
4.2.1	Agendacontrole.....	44
4.2.2	Stemmenruil.....	45
4.3	Meerderheid versus minderheid.....	46
4.4	<i>Rent seeking</i>	48
4.5	Budgetmaximalisatie.....	49
	LITERATUURLIJST	50
	HOOFDSTUK 3	
	RECHTVAARDIGHEID, HERVERDELING EN STABILISATIE.....	51
1	PUBLIEKE KEUZES EN RECHTVAARDIGHEID.....	52
2	VERDELING	53
2.1	Verdelingstypes	54
2.1.1	Personele verdeling.....	54
2.1.2	Functionele verdeling.....	55
2.1.3	Regionale verdeling	56
2.1.4	Vermogensverdeling.....	57
2.2	Faling ten aanzien van de verdeling.....	57
2.2.1	Technieken van herverdeling.....	57

2.2.1.1	<i>Van primaire naar tertiaire inkomensverdeling</i>	57
2.2.1.2	<i>Lumpsumbelasting</i>	58
2.2.2	Meting van de verdeling	59
3	STABILISATIE	63
3.1	Markten en continue groei	63
3.2	Markten en conjunctuurschommelingen	64
3.3	Overheidsinterventie en stabilisatie	65
3.3.1	Optimalisatie van de economische groei.....	65
3.3.2	Stabilisatie van de economische groei.....	65
3.3.3	Link met het monetaire beleid	69
3.3.4	Budgettaire stabilisatoren	70
	LITERATUURLIJST	70
	DEEL 2 ECONOMISCHE ASPECTEN VAN DE OPENBARE FINANCIËN	73
	HOOFDSTUK 1	
	PRINCIPES EN GEVOLGEN VAN BELASTING- EN PREMIEHEFFING	75
1	DOELSTELLINGEN VAN BELASTINGHEFFING	76
2	BEGRIPPENKADER.....	77
3	PRINCIPES VAN BELASTINGHEFFING	79
3.1	Legitimiteit	79
3.2	Rechtvaardigheid en belastingheffing	81
3.2.1	Billijkheid.....	81
3.2.2	Profijtbeginsel.....	81
3.2.3	Draagkrachtbeginsel.....	83
3.2.3.1	<i>Verticale en horizontale rechtvaardigheid</i>	83
3.2.3.2	<i>Inkomen of consumptie als belastingbasis</i>	83
3.2.3.3	<i>Definitie van inkomen</i>	84
3.2.3.4	<i>Fiscale eenheid</i>	85
3.2.3.5	<i>Vermogensbelasting</i>	86
3.2.3.6	<i>Progressiviteit</i>	86
3.2.3.7	<i>Directe of indirecte belastingen</i>	89
3.2.3.8	<i>Omvang van de belastingen</i>	91
3.2.3.9	<i>Vennootschapsbelasting</i>	92
3.2.3.10	<i>Eenheidstaks</i>	92
4	GEVOLGEN VAN BELASTINGHEFFING	94
4.1	Last van belastingen	94
4.1.1	Verdeling van de lasten	94
4.1.2	Extra last van belastingen	97
4.1.3	Optimale belastingtarieven	98

4.2	Afwenteling van belastingen	99
4.2.1	Indirecte belastingen	100
4.2.2	Directe belastingen	100
4.3	Aanbodeffecten	102
4.3.1	Arbeidsaanbod	102
4.3.2	Sparen en investeren	105
4.3.3	Laffer-curve	106
4.4	Belastingontwijking en belastingontduiking	107
5	PREMIEHEFFING	109
	LITERATUURLIJST	113
HOOFDSTUK 2		
	OVERHEIDSUITGAVEN IN ECONOMISCH PERSPECTIEF	115
1	VERKLARINGEN VOOR DE GROEI IN DE OVERHEIDSUITGAVEN	116
1.1	Traditionele verklaringen	116
1.1.1	Wet van Wagner	116
1.1.2	Plateautheorie	117
1.1.3	'Ziekte' van Baumol	117
1.1.4	Bevolkingsgroei	117
1.1.5	Fiscale illusie	118
1.2	Politieke verklaringen	118
1.2.1	Kiezers	118
1.2.2	Politici	119
1.2.3	Ambtenaren	120
1.2.4	Belangengroepen	120
2	KWALITEIT VAN DE OVERHEIDSUITGAVEN	122
2.1	Juiste doelstellingen	122
2.2	Effectiviteit van overheidsuitgaven	123
2.3	Efficiëntie van overheidsuitgaven	123
2.4	Optimale omvang van overheidsuitgaven	124
3	BUDGETTERINGS- EN EVALUATIETECHNIEKEN	126
3.1	Kosten-batenanalyse	126
3.1.1	Uitgangspunten en theoretische grondslag	126
3.1.2	Bepaling van kosten en baten	128
3.1.3	Vergelijking kosten en baten in de tijd	130
3.1.4	Beslissingscriteria	130
3.2	Kosteneffectiviteitsanalyse	131
3.3	Multicriteria-analyse	133
3.4	Budgetteringstechnieken op mesoniveau	136
3.4.1	<i>Planning programming budgeting system</i>	137
3.4.2	<i>Management by objectives</i>	137

3.4.3	<i>Zero-based budgeting</i>	138
3.4.4	Budgetteringstechnieken in België	138
	LITERATUURLIJST	138
HOOFDSTUK 3		
	BEGROTINGSTEKORTEN EN OVERHEIDSSCHULD	141
1	BEGROTINGSBEGRIPPEN	142
2	DYNAMISCHE ANALYSE VAN BEGROTINGSTEKORTEN	144
2.1	Multiplikator	144
2.2	Rentesnieuwbal	144
3	BEGROTINGSNORMEN	147
3.1	Begrotingstekort als collectief goed	147
3.2	Europese normeringen	148
3.3	Historische normen	148
3.3.1	Gouden of gulden regel	148
3.3.2	Conjunctureel begrotingsevenwicht	149
3.3.3	Begrotingsevenwicht bij volledige werkgelegenheid	150
3.3.4	Structureel begrotingsevenwicht	150
3.3.5	Begrotingssaldo dat sneeuwbaaleffect stopt	150
3.3.6	Pragmatische begrotingsnormen	151
3.4	Evaluatie van begrotingsnormen	151
4	SCHULDCONCEPTEN EN -CIJFERS	152
5	GEVOLGEN VAN OVERHEIDSSCHULD	156
5.1	Last van de overheidsschuld	156
5.1.1	Klassieke visie	156
5.1.2	Keynesiaanse visie	156
5.1.3	Neoklassieke visie	156
5.1.4	Pragmatische benadering	157
5.2	Gevolgen op de kapitaalmarkt	158
5.3	Invloed op de beleidsruimte	159
5.4	Ingrepen in de schuld	161
5.4.1	Indirecte ingrepen	161
5.4.2	Directe ingrepen	162
5.4.3	Voor- en nadelen van schuldgrepen	162
6	OPTIMAAL SCHULDPEIL	163
6.1	Van begrotingsnormen naar optimale schuld	163
6.2	Optimale schuldtheorieën	164
6.3	Grenzen aan de overheidsschuld	165

7	SCHULDBEHEER	166
7.1	Voorwaarden	166
7.2	Doelstellingen	167
7.3	Instrumenten	167
8	AUSTERITEIT	167
	LITERATUURLIJST	170
HOOFDSTUK 4		
	OPENBARE FINANCIËN IN EEN FEDERALE EN INTERNATIONALE CONTEXT	173
1	BEGROTINGSFEDERALISME: EERSTE GENERATIE	174
1.1	Uitgavenbevoegdheden	174
1.2	Inkomstenbevoegdheden	177
2	NIEUWE POLITIEKE ECONOMIE VAN HET BEGROTINGS- FEDERALISME	182
3	VEREVENINGSMECHANISMEN	186
3.1	Basisbegrippen	186
3.2	Theoretisch voorbeeld	188
3.3	Kanttekeningen bij vereveningssystemen	191
	LITERATUURLIJST	192
DEEL 3 INSTITUTIONELE ASPECTEN VAN DE FINANCIERING VAN OVERHEDEN		
	HOOFDSTUK 1	
	GEZAMENLIJKE OVERHEID	197
1	DEFINITIE VAN GEZAMENLIJKE OVERHEID	198
2	GEZAMENLIJKE OVERHEID IN DE NATIONALE REKENINGEN	198
3	RELATIE TUSSEN OVERHEIDSBOEKHOUDING EN NATIONALE REKENINGEN	201
4	EUROPESE REGELGEVING ROND BEGROTINGEN	203
4.1	Europese monetaire unie	203
4.2	Maastrichtnormen	203
4.3	Stabiliteits- en Groeipact	204
4.4	Nieuwe Europese begrotingsnormen	205
4.4.1	Europees semester	206
4.4.2	<i>Sixpack</i>	206
4.4.3	Begrotingspact	207

4.4.4	<i>Twopack</i>	207
4.4.5	Impact van Europese begrotingsnormen op Belgische overheidsfinanciën	207
5	STATISTIEK VAN DE BELGISCHE GEZAMENLIJKE OVERHEID.....	208
5.1	Globaal beeld.....	208
5.2	Overheidsontvangsten	210
5.2.1	Belastingdruk in internationaal perspectief.....	210
5.2.2	Ontvangsten van de gezamenlijke overheid.....	211
5.3	Overheidsuitgaven.....	212
5.3.1	Overheidsuitgaven in internationaal perspectief	212
5.3.2	Belgische overheidsuitgaven	213
5.4	Vorderingensaldo.....	214
5.4.1	Van begrotingssaldo naar financieringssaldo	214
5.4.2	Vorderingensaldo in een macro-economische context	216
5.4.3	Vorderingensaldo van de gezamenlijke overheid.....	217
5.4.4	Vorderingensaldo en de verandering in de schuld.....	218
5.5	Schuld.....	219
5.5.1	Schuld in internationaal perspectief	219
5.5.2	Schuld van de gezamenlijke overheid	219
	LITERATUURLIJST	220
	HOOFDSTUK 2	
	FEDERALE OVERHEID	223
1	FEDERALE OVERHEID ALS BELANGRIJKSTE DEELSECTOR	224
2	BEGROTINGSPRINCIPES.....	224
2.1	Wettelijkheid	224
2.2	Eenjarigheid.....	225
2.3	Universaliteit	225
2.4	Specialiteit.....	225
3	BEGROTINGSPRESENTATIE.....	226
3.1	Algemene toelichting	226
3.2	Middelenbegroting.....	227
3.3	Algemene uitgavenbegroting	228
3.3.1	Programmastructuur.....	229
3.3.2	Economische classificatie.....	229
3.3.3	Soorten kredieten	230
4	ALGEMENE EN BUDGETTAIRE BOEKHOUDING.....	231
5	BEGROTINGSCYCLUS	232
5.1	Vorbereiding	232
5.1.1	Chronologie.....	232
5.1.2	Ontvangsten	233

5.1.3	Uitgaven	233
5.2	Goedkeuring.....	234
5.2.1	Procedure.....	234
5.2.2	De niet-tijdige goedkeuring	234
5.3	Uitvoering.....	235
5.3.1	Aanrekening	235
5.3.2	Begrotingscontrole	236
5.3.3	Actoren in de interne controle.....	237
5.3.3.1	<i>Controle van de vastleggingen</i>	238
5.3.3.2	<i>Inspectie van Financiën</i>	238
5.3.3.3	<i>Minister van Ambtenarenzaken</i>	240
5.3.3.4	<i>Minister van Begroting</i>	240
5.3.3.5	<i>Ministerraad</i>	240
5.3.4	Ambtenaren	240
5.4	Rekening	241
5.4.1	Jaarrekening.....	241
5.4.2	Rekeningwet.....	242
6	REKENHOF.....	242
6.1	Budgettair raadgever	243
6.2	Financiële controle	243
6.3	Rechtsprekende bevoegdheid.....	243
6.4	Wettigheids- en regelmatigheidscontrole.....	243
6.5	Controle op de goede besteding van de overheidsgelden	244
6.6	Informatieopdracht	244
6.7	Mandaten- en vermogensaangifte	244
7	ONTVANGSTEN.....	245
7.1	Enkele belangrijke fiscale begrippen	245
7.2	Belastingheffing door de federale overheid.....	248
7.2.1	Personenbelasting.....	249
7.2.2	Vennootschapsbelasting	251
7.2.3	Roerende voorheffing.....	252
7.2.4	Onroerende voorheffing.....	252
7.2.5	Belasting over de toegevoegde waarde (btw)	252
7.2.6	Accijnzen	253
7.3	Inningskosten.....	254
7.4	Evaluatie van het Belgische fiscale stelsel	254
7.4.1	Nadelen van het Belgische fiscale stelsel.....	255
7.4.2	Opties voor hervorming.....	256
7.4.3	Langere termijn.....	259
8	UITGAVEN.....	259
8.1	Actuele toestand.....	259
8.2	Evolutie op lange termijn.....	260

9	FEDERALE STAATSSCHULD.....	264
10	SCHULDBEHEER.....	267
	LITERATUURLIJST	269
HOOFDSTUK 3		
	SOCIALE ZEKERHEID	271
1	OORSPRONG EN GESCHIEDENIS.....	272
1.1	Eind 18de eeuw	272
1.2	19de eeuw	272
1.3	20ste eeuw.....	272
1.4	Ontstaan van de moderne sociale zekerheid	273
1.5	1944	273
1.6	Ontwikkeling van het socialezekerheidsstelsel	274
1.7	Belangrijke wijzigingen in de jaren vijftig	274
2	BASISPRINCIPES EN -DOELSTELLINGEN	275
3	SOCIALE ZEKERHEID EN DE WELVAARTSSTAAT	277
4	SOCIALE ZEKERHEID IN CIJFERS	278
5	SOCIALE PARASTATALEN VAN DE INNING	279
6	UITVOERINGSINSTELLINGEN VAN DE UITGAVEN.....	282
7	DOELTREFFENDHEID, EFFICIËNTIE EN HOUDBAARHEID VAN DE BELGISCHE SOCIALE ZEKERHEID	282
7.1	Doeltreffendheid van de Belgische sociale zekerheid	283
7.1.1	Sociale veranderingen	283
7.1.2	Doeltreffendheid op het vlak van armoedebestrijding.....	283
7.1.3	Doeltreffendheid met betrekking tot de sociale risico's.....	285
7.1.4	Doeltreffendheid met betrekking tot de vergrijzing	286
7.2	Doelmatigheid in de Belgische sociale zekerheid.....	286
7.3	Gevolgen van de sociale zekerheid voor de werking van de Belgische economie ...	288
7.3.1	Impact op de groei.....	288
7.3.2	Impact op de openbare financiën	289
7.3.3	Invloed op het sparen.....	289
7.3.4	Andere gevolgen van de sociale zekerheid	289
7.4	Houdbaarheid van de sociale zekerheid op termijn.....	290
7.4.1	Uitdagingen voor de sociale zekerheid	290
7.4.2	Studiecommissie voor de Vergrijzing	291
7.4.3	Beleidsaspecten	293
7.4.3.1	<i>Politieke krijtlijnen</i>	<i>293</i>
7.4.3.2	<i>Internationaal perspectief</i>	<i>294</i>

7.4.3.3	<i>Regionaal perspectief</i>	295
7.4.3.4	<i>Zoeken naar nieuwe inkomsten</i>	295
7.4.3.5	<i>Besparen op uitkeringen</i>	296
7.4.3.6	<i>Meer marktwerking</i>	297
7.4.3.7	<i>Beleidskeuzes in de laatste decennia</i>	297
	LITERATUURLIJST	299
 HOOFDSTUK 4		
	GEMEENSCHAPPEN EN GEWESTEN	301
1	PRAKTIJK VAN DE VLAAMSE BEGROTING	302
1.1	Rekendecreet	302
1.2	Begrotingscyclus	304
1.3	Begrotingsdocumenten.....	305
1.4	Toezicht op de begrotingsuitvoering.....	307
1.5	Vlaamse begroting in cijfers.....	309
1.6	Schuld(en) van de Vlaamse overheid.....	311
1.6.1	Definities.....	311
1.6.2	Componenten van de Vlaamse overheidsschuld.....	314
1.6.3	Vlaamse schuldnorm	317
2	FINANCIËLE MIDDELENVORZIENING	318
2.1	Financiering gewesten.....	319
2.1.1	Gewestelijke belastingen.....	319
2.1.2	Samengevoegde belastingen	320
2.1.2.1	<i>Fiscale autonomie</i>	320
2.1.2.2	<i>Contouren fiscale autonomie</i>	326
2.1.2.3	<i>Belasting niet-inwoners</i>	330
2.1.2.4	<i>ESR-aanrekening</i>	330
2.1.2.5	<i>Elasticiteiten</i>	332
2.1.3	Nieuwe gewestdotatie: dotatie werk/fiscale uitgaven (WFU).....	333
2.1.3.1	<i>Nieuwe bevoegdheden werk</i>	333
2.1.3.2	<i>Grootte van de dotatie werk/fiscale uitgaven</i>	336
2.1.4	Nieuwe gewestdotatie (<i>bis</i>)	338
2.1.5	Specifieke dotaties.....	339
2.1.6	Nieuw solidariteitsmechanisme	340
2.1.6.1	<i>Oud solidariteitsmechanisme</i>	340
2.1.6.2	<i>Huidig solidariteitsmechanisme</i>	341
2.2	Financiering gemeenschappen	342
2.2.1	Gewijzigde btw-dotatie	343
2.2.2	Gewijzigde pb-dotatie	346
2.2.3	Nieuwe dotaties.....	347
2.2.3.1	<i>Gezinsbijslag</i>	347
2.2.3.2	<i>Gezondheidszorg</i>	348
2.2.3.3	<i>Grootte van de dotaties</i>	349

2.2.4	Specifieke dotaties.....	352
2.3	Overgangsmechanisme.....	353
2.4	Bijkomende financiering Brussels Hoofdstedelijk Gewest.....	355
2.5	Responsabilisering gemeenschappen en gewesten.....	357
2.5.1	Respobijdrage pensioenen (art. 65 <i>quinquies</i>)	357
2.5.2	Bijdrage klimaat	357
	LITERATUURLIJST	359
HOOFDSTUK 5		
	LOKALE BESTUREN	361
1	GEMEENTEN	362
1.1	Juridische basis voor gemeentelijke begrotingsregels	362
1.1.1	Gemeentelijke autonomie.....	362
1.1.2	Gemeentedecreet	363
1.1.3	Beleids- en Beheerscyclus (BBC).....	363
1.2	Begrotingsbeginselen	364
1.2.1	Eenjarigheid.....	364
1.2.2	Universaliteit	364
1.2.3	Specialiteit.....	364
1.2.4	Openbaarheid.....	364
1.2.5	Evenwicht.....	365
1.3	Presentatie.....	366
1.3.1	Meerjarenplanning	367
1.3.2	Begroting.....	368
1.3.2.1	Onderdelen	368
1.3.2.2	Soorten kredieten	369
1.3.3	Boekhouding.....	370
1.4	Begrotingscyclus	370
1.4.1	Vorbereiding	371
1.4.1.1	Opmaak.....	371
1.4.1.2	Financieel meerjarenplan	371
1.4.2	Goedkeuring en schorsing.....	372
1.4.3	Voorlopige kredieten	373
1.4.4	Uitvoering	373
1.4.4.1	Budgetwijzigingen	373
1.4.4.2	Interne kredietaanpassingen	374
1.4.4.3	Financiële beheerder.....	374
1.4.4.4	Budgethouder.....	375
1.4.5	Rekening	376
1.5	Controle	376
1.5.1	Interne controle.....	377
1.5.2	Externe audit	377
1.6	Evaluatie van BBC	378

1.7	Ontvangsten	379
1.7.1	Niet-fiscale middelen	379
1.7.2	Belastingen.....	380
1.7.2.1	<i>Aanvullende personenbelasting (APB)</i>	380
1.7.2.2	<i>Opcentiemen onroerende voorheffing (OOV)</i>	380
1.7.2.3	<i>Opdecimen</i>	381
1.7.2.4	<i>Aanvullende belastingen</i>	381
1.7.3	Fondsen.....	381
1.7.3.1	<i>Gemeentefonds</i>	381
1.7.3.2	<i>Stedenfonds</i>	382
1.7.3.3	<i>Plattelandsfonds</i>	383
1.7.4	Omvang van gemeentelijke belastingsoorten	384
1.8	Schuld.....	385
1.9	Uitgaven	385
2	OCMW'S	386
2.1	Begroting.....	386
2.2	Ontvangsten	387
3	INTERPOLITIEZONES	388
3.1	Begroting.....	389
3.2	Ontvangsten	390
	LITERATUURLIJST	391
	<i>Trefwoordenlijst</i>	393

Lijst van tabellen

Tabel 1.1.	Typologie van goederen	27
Tabel 1.2.	Externe effecten.....	32
Tabel 1.3.	Individuele preferenties.....	43
Tabel 1.4.	Individuele voorkeursordening.....	43
Tabel 1.5.	Voorkeursordening agenda	44
Tabel 1.6.	Decielenverdeling België, inkomstenjaar 2012	59
Tabel 2.1.	Eenheidstaks.....	93
Tabel 2.2.	Performantie- en efficiëntie-indicatoren van de overheidsuitgaven in enkele OESO-landen.....	124
Tabel 2.3.	Optimale budgetomvang	125
Tabel 2.4.	Evaluatiematrix	134
Tabel 2.5.	Ontvangsten, uitgaven en financieringssaldo van de gezamenlijke Belgische overheid	142
Tabel 2.6.	Brutoschuld van België	155
Tabel 2.7.	Overzicht van de ESR-aanrekenbare ontvangsten Vlaamse overheid vóór en na de zesde staatshervorming	181
Tabel 3.1.	Vereenvoudigde rekening Belgische overheid (2013)	201
Tabel 3.2.	Gezamenlijke overheid in de nationale rekeningen	210
Tabel 3.3.	Fiscale druk in internationaal perspectief	211
Tabel 3.4.	Samenstelling van de ontvangsten van de gezamenlijke overheid	212
Tabel 3.5.	Totale overheidsuitgaven in internationaal perspectief.....	213
Tabel 3.6.	Samenstelling van de overheidsuitgaven van de gezamenlijke Belgische overheid	214
Tabel 3.7.	Verbanden tussen overheidssaldi.....	215
Tabel 3.8.	Vorderingensaldi van de grote Belgische sectoren	216
Tabel 3.9.	Vorderingensaldi van de deelsectoren van de Belgische overheid	217
Tabel 3.10.	Vorderingensaldo, primair saldo en rentelasten.....	218
Tabel 3.11.	Overheidsschuld in internationaal perspectief	219
Tabel 3.12.	Schuld van de gezamenlijke overheid	220
Tabel 3.13.	Algemeen beeld van de begroting (2015).....	226
Tabel 3.14.	Afgestane, toegewezen en overgedragen ontvangsten	248
Tabel 3.15.	Samenstelling totale belastingontvangsten van de federale overheid (2015)....	248
Tabel 3.16.	Marginale aanslagvoeten in de personenbelasting.....	249

Tabel 3.17.	Vergelijking van de belasting op kapitaal met Nederland, Frankrijk en Duitsland (2012)	258
Tabel 3.18.	Primaire uitgaven volgens de begrotingspresentatie (2015)	260
Tabel 3.19.	Uitgaven van de federale overheid volgens de economische hergroepering (1990-2013).....	262
Tabel 3.20.	Uitgaven van de federale overheid volgens de functionele herverdeling (2005-2013).....	264
Tabel 3.21.	Evolutie van de federale staatsschuld	265
Tabel 3.22.	Inkomsten en uitgaven van het globaal beheer van werknemers en zelfstandigen (2014-2015)	279
Tabel 3.23.	Samenstelling van de totale loonkost	280
Tabel 3.24.	Sociale bijdragen (2011).....	281
Tabel 3.25.	Armoederatio voor en na sociale transfers	284
Tabel 3.26.	Budgettaire kosten van de vergrijzing op lange termijn	293
Tabel 3.27.	Grote rubrieken van de ESR-gecorrigeerde middelen	309
Tabel 3.28.	Beleidskredieten per beleidsdomein van de Vlaamse overheid	310
Tabel 3.29.	Betaalkredieten per beleidsdomein van de Vlaamse overheid	311
Tabel 3.30.	Vorderingensaldo van de Vlaamse overheid (2014 en 2015).....	312
Tabel 3.31.	Evolutie van de uitstaande directe schuld van de Vlaamse Gemeenschap	315
Tabel 3.32.	Overzicht geconsolideerde schuld van de Vlaamse overheid (2014).....	316
Tabel 3.33.	Overzicht gewaarborgde schuld van de Vlaamse overheid (2014)	317
Tabel 3.34.	Prefiguratie definitieve autonomiefactor	324
Tabel 3.35.	Geregionaliseerde fiscale uitgaven (aanslagjaar 2015).....	326
Tabel 3.36.	Verdeling dotaties artikelen 35 ^{ter} tot en met 35 ^{septies} (2015)	339
Tabel 3.37.	Verdeling specifieke bijkomende middelen (2015)	339
Tabel 3.38.	Solidariteitsbedragen (2015)	342
Tabel 3.39.	Middelen justitiehuisen	351
Tabel 3.40.	Samenvattende tabel nieuwe uitgavenbevoegdheden gemeenschappen	352
Tabel 3.41.	Verdeling 'zorg' in 2015.....	353
Tabel 3.42.	Financiering pendelaars	356
Tabel 3.43.	Financiering internationale ambtenaren	356
Tabel 3.44.	Broeikasgasemissiereducerende doelstellingen in de gebouwen van de residentiële en tertiaire sector	358
Tabel 3.45.	Meerjarenplanning	366
Tabel 3.46.	Overzicht van de (deel)rapporten binnen BBC	367
Tabel 3.47.	Tijdschema financiële rapportering in BBC.....	370
Tabel 3.48.	Aantal Vlaamse gemeenten dat voldoet aan financieel evenwicht (ABB).....	378
Tabel 3.49.	Evaluatieschema BBC.....	379
Tabel 3.50.	Verdeling Stedenfonds (2013)	383
Tabel 3.51.	Verdeling van de uitgaven.....	385
Tabel 3.52.	Lokale middelen van de OCMW's.....	388

Lijst van figuren

Figuur 1.1.	Productiemogelijkhedengrens	21
Figuur 1.2.	Edgeworth-box.....	22
Figuur 1.3.	Pareto-verbeterende allocaties	22
Figuur 1.4.	Pareto-optimale situaties	23
Figuur 1.5.	Contractcurve.....	23
Figuur 1.6.	Pareto-optimaliteit.....	24
Figuur 1.7.	Private versus collectieve goederen	28
Figuur 1.8.	Negatieve externe effecten bij productie.....	33
Figuur 1.9.	Negatieve externe effecten bij consumptie	34
Figuur 1.10.	Positieve externe effecten bij consumptie.....	34
Figuur 1.11.	Natuurlijk monopolie.....	36
Figuur 1.12.	Externe en besluitvormingskosten	47
Figuur 1.13.	Lorenz-curve	60
Figuur 1.14.	Gini-coëfficiënt België van het equivalent huishoudinkomen (2003-2011)	61
Figuur 1.15.	Gini-coëfficiënt van het beschikbaar equivalent huishoudinkomen in de EU (2011)	62
Figuur 2.1.	Gelijk absoluut offer	87
Figuur 2.2.	Gelijk relatief offer	88
Figuur 2.3.	Gelijk proportioneel offer	89
Figuur 2.4.	Directe of indirecte belastingen	91
Figuur 2.5.	Gevolgen van een verkoopbelasting in een concurrentiële markt	95
Figuur 2.6.	Gevolgen van een verkoopbelasting in een concurrentiële markt met elastische vraag.....	96
Figuur 2.7.	Gevolgen van een verkoopbelasting in een concurrentiële markt met inelastisch aanbod.....	96
Figuur 2.8.	Belastingen en het arbeidsaanbod	103
Figuur 2.9.	Laffer-curve	107
Figuur 2.10.	Afwenteling van werkgeversbijdragen	111
Figuur 2.11.	Afwenteling van werknemersbijdragen	112
Figuur 2.12.	Armey curve	125
Figuur 2.13.	Stappen in de multicriteria-analyse.....	133
Figuur 2.14.	Planning programming budgeting system (PPBS).....	137
Figuur 2.15.	Schaalvoordelen versus verschillen in voorkeuren om centraal aanbod te bepalen	175

Figuur 2.16. Schaalvoordelen	176
Figuur 2.17. Gevolgen van een regionale socialezekerheidsbijdrage op arbeid op federale socialezekerheidsontvangsten	179
Figuur 3.1. Europese begrotingsregels door België na te leven in 2014 en 2015.....	208
Figuur 3.2. Geldstromen tussen de Belgische overheden (2014)	209
Figuur 3.3. Fiscale structuur van België.....	255
Figuur 3.4. Loonwig (2014)	256
Figuur 3.5. Sociale zekerheid binnen de welvaartsstaat.....	277
Figuur 3.6. Armoederisico in België in 2012 naar sociaaleconomische kenmerken.....	285
Figuur 3.7. Uitgaven sociale zekerheid in de tijd.....	292
Figuur 3.8. Functionele en inhoudelijke indeling van de beleids- en beheerscyclus	366
Figuur 3.9. Onderverdeling van beleidsdomeinen in BBC	367
Figuur 3.10. Uittreksel uit de doelstellingennota van de stad Mechelen (2014).....	369

Lijst van gebruikte afkortingen

art.	artikel
BBC	Beleids- en Beheerscyclus
bbp	bruto binnenlands product
BFW	Bijzondere Financieringswet
bnp	bruto nationaal product
BS	Belgisch Staatsblad
btw	belasting over de toegevoegde waarde
DIBISS	Dienst voor Bijzondere Socialezekerheidsstelsels
ECB	Europese Centrale Bank
EU	Europese Unie
ESR	Europees Stelsel van nationale en regionale Rekeningen
FAMIFED	Federaal agentschap voor de kinderbijslag
FAO	Fonds voor Arbeidsongevallen
FBZ	Fonds voor Beroepsziekten
FOD	Federale Overheidsdienst
GGC	Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie
Gw.	Grondwet
HVK	Hulp- en Voorzorgskas voor Zeevarenden
IAO	Internationale Arbeidsorganisatie
IMF	Internationaal Monetair Fonds
IPZ	Interpolitiezone
KB	koninklijk besluit
KEA	kosteneffectiviteitsanalyse
MB	ministerieel besluit
MBO	management by objectives
MCA	multicriteria-analyse
NAW	netto actuele waarde
n.b.	niet bekend
NGB	Nieuwe Gemeentelijke Boekhouding
NGK	niet-gesplitste kredieten
NGW	Nieuwe Gemeentewet
OCMW	Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn
OESO	Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling
POD	Programmatorische Overheidsdienst

PPBS	planning programming budgeting system
PPS	publiek-private samenwerking
PZ	politiezone
RIZIV	Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering
RJV	Rijksdienst voor Jaarlijkse Vakantie
RSVZ	Rijksdienst voor Sociale Verzekeringen der Zelfstandigen
RVA	Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening
RVP	Rijksdienst voor Pensioenen
SGP	Stabiliteits- en Groeipact
VAK	vastleggingskrediet
VEK	vereffeningskrediet
VGC	Vlaamse Gemeenschapscommissie
ZBB	zero-based budgeting